

24.10.2017

Asia/4

§ 277

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja hoitopalkkiot Helsingissä

HEL 2017-002861 T 00 01 01

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Vammaisten sosiaalityön päällikkö Jonna Weckström, palvelualueen johtaja Merja Etholén-Rönnerberg, sosiaali- ja lähityön aluepäällikkö Sirpa Järnström ja toiminnansuunnittelija Merja Jäntti olivat kutsuttuina asiantuntijoina läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyssä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta jätti asian pöydälle puheenjohtaja Sanna Vesikansan pyynnöstä.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Jonna Weckström (alle 65-vuotiaat), vammaisten sosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 89545

[jonna.weckstrom\(a\)hel.fi](mailto:jonna.weckstrom(a)hel.fi)

Merja Etholén-Rönnerberg (yli 65-vuotiaat), palvelualueen johtaja, puhelin: 310 44450
[merja.etholen-ronnberg\(a\)hel.fi](mailto:merja.etholen-ronnberg(a)hel.fi)

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta päättää hyväksyä liitteen 1 mukaiset omaishoidon tuen myöntämisperusteet 1.1.2018 lukien siten, että omaishoidon asiakkaan omaishoitajana 1.1.2018 olevalle omaishoitajalle myönnetään ohjeen mukainen hoitopalkkio sitä kuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta, jonka aikana omaishoitotilanne arvioidaan tai jonka aikana 31.12.2017 voimassa oleva päätös tarkistetaan uusien myöntämisperusteiden mukaiseksi.

Esittelijän perustelut

Vammaisten sosiaalityön päällikkö Jonna Weckström, palvelualueen johtaja Merja Etholén-Rönnerberg ja sosiaali- ja lähityön aluepäällikkö Sirpa Järnström ovat kutsuttuina asiantuntijoina läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyssä.

Omaishoidon tuki

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista (Laki omaishoidon tuesta 2005/397 2 §).

Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on lain mukaan vähintään 392 euroa kuukaudessa. Jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä, palkkio on lain mukaan vähintään 784,01 euroa kuukaudessa edellyttäen, että hoitajalla ei ole tältä ajalta vähäistä suurempia tuloja, oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Omaishoidon tuesta tehdään omaishoitajan ja kunnan välinen sopimus, jonka liitteenä on yhteistyössä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa tehty hoito- ja palvelusuunnitelma omaishoidon toteuttamisesta ja siihen liittyvistä palveluista.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Jos omaishoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin, hänellä on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti.

Omaishoidon tuki Helsingissä

Helsinki tukee omaishoitoa erittäin hyvin. Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu omaishoitoperheen kokonaistilanteen arviointiin, jossa huomioidaan omaishoitajan antaman hoidon kokonaismäärä, vaativuus ja sitovuus sekä hoidettavan valvonnan ja ohjauksen tarve. Kokonaistilanteen arvioinnissa arvioidaan omaishoitoperheen muiden palvelujen tarve.

Vaihtoehtoja vapaapäivien aikaisen hoidon järjestämiseksi on useita. Vapaa voidaan järjestää lyhytaikaishoitona kunnan tai palvelusetelituottajan yksikössä, sijaisomaishoitajan avulla, päivätoimintana, osavuorokautisena hoitona (päivä- tai yöhoitona) tai kotiin annettavana lomitusena palvelusetelillä. Aiemmin erityislapsenvahtitoimintana tunnettu palvelu on laajentunut koskemaan 0–64 -vuotiaita omaishoidettavia ja jatkuu nimellä tuntilomituksen korvaus, joka on yksi omaishoidon lomituksen vaihtoehto (2 x 6 h/kk tai 3 x 6 h/kk) ja jossa tunnit voi pilkkoa ly-

24.10.2017

hempiiin jaksoihin eikä omavastuusuutta peritä. Myös muita uusia vaihtoehtoja vapaiden järjestämiseksi selvitetään.

Helsingissä on runsaasti muitakin omaishoitoa tukevia palveluja, kuten omaishoidon kotiavustajapalvelu, lyhytaikaishoito, päivätoiminta ja kotihoito. Omaishoidon toimintakeskukset tarjoavat palveluohjausta, vertaistukea, monipuolista ryhmätoimintaa asiakkaiden toiveiden mukaan sekä virkistystoimintaa, kuten retkiä, juhlia ja muita tapahtumia. Omaishoitajille on järjestetty valmennuskursseja jo useamman vuoden ajan omaishoidon toimintakeskuksissa. Helsingissä on käytössä myös omaishoitajien sähköinen hyvinvointi- ja terveystarkastus. Tukea ja palveluja järjestetään myös yhdessä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Omaishoidon tuen peittävyys on Helsingissä muita pääkaupunkiseudun kuntia korkeampi. Alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen väestöosuus on Helsingissä 0,34 %, Espoossa 0,04 % ja Vantaalla 0,23 %. Yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuen väestöosuus on Helsingissä 2,13 %, Espoossa 1,61 % ja Vantaalla 1,99 %.

Maakunta- ja sote -uudistus vaikuttavat sosiaali- ja terveystoimintoihin. Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan edustajat ovat mukana työryhmissä, joissa valmistellaan yhteisiä maakuntatasoisia omaishoidon tuen periaatteita hallituksen kärkihankkeen ”Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa” yhteydessä.

Vuoden 2016 aikana omaishoidon tuen asiakkaita oli 3958. Vuoden 2017 alusta elokuun loppuun mennessä asiakkaita oli 3654.

Omaishoidon tuen asiakasmäärä vuoden 2017 alusta elokuun loppuun:

Asiakkaat tammi-elokuu 2017	Sosiaali- ja terveystoimiala (aik. sosiaali- ja terveystoimiala) yhteensä	Perhe- ja sosiaalipalvelut yhteensä	Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut yhteensä
	3654	1750	1915
Vammaispalvelu	1073	1073	0
Kehitysvammanhuolto	671	671	0
Vanhuspalvelu	1924	9	1915
Sotainvalidit	9	2	7
Alle 7-vuotiaat	203	159	0
7-15 -vuotiaat	646	516	0

24.10.2017

16-17 -vuotiaat	90	66	0
18-64 -vuotiaat	772	770	2
65-74 -vuotiaat	511	39	481
75-84 -vuotiaat	838	0	838
85-vuotiaat ja vanhemmat	594	0	594

Yhteensä -rivin luvut ovat kokonaisluku asiakkaiden määrästä nykyisellä sosiaali- ja terveystoimialalla sekä perhe- ja sosiaalipalvelut ja sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut -palvelukokonaisuuksittain. Palvelusektoreittain jaoteltuna luvut sisältävät henkilöt, joille on tehty myönteinen tai osittain myönteinen omaishoidon tukea koskeva päätös ja henkilöllä on ollut hoitopäiviä kyseisellä kaudella. Samalle henkilölle voidaan olla tehty useampi päätös saman kauden aikana. Tästä syystä palvelusektoreittain ilmoitetut luvut ja asiakkaiden kokonaismäärää koskevat luvut eivät ole verrannollisia.

Omaishoidon tuen asiakasmäärä hoitoisuusryhmittäin eri ikäluokissa elokuussa 2017:

	Hoitoisuusryhmä 1	Hoitoisuusryhmä 2	Hoitoisuusryhmä 3	Hoitoisuusryhmä 4	Yhteensä
Alle 18 v.	6	86	279	507	878
18-64 v.	10	113	183	364	670
65 v. täyttäneet	44	322	481	704	1551
Yhteensä	60	521	943	1575	3099

Uusien omaishoidon tuen myöntämisperusteiden valmistelu

Omaishoidon tuen lainsäädäntö uudistui 1.7.2016. Kaikille sopimuksen tehneille omaishoitajille taataan kaksi tai kolme vapaapäivää kuukaudessa. Kaikkia sopimusomishoitajia koskeva vapaapäiväoikeus on lainsäätäjältä selkeä viesti siitä, että omaishoidon tukea tulee erityisesti kohdentaa runsaammin tukea tarvitseville omaishoitoperheille. Omaishoidon tuki ei ole myöskään tarkoitettu ensisijaiseksi tai pääsääntöiseksi toimeentulon lähteeksi.

Lainsäädännön uudistumiseen liittyen omaishoidon myöntämisperusteita uudistettiin Helsingissä ensimmäisen kerran helmikuun 2017 alusta alkaen. Edellisen kerran niitä oli päivitetty vuonna 2014. Uudistuksen myötä Helsingissä siirryttiin lähemmäksi Espoon ja Vantaan mallia.

24.10.2017

Hoitoisuusryhmiä (maksuluokkia) oli 3 ja lapsille ja nuorille oli omat myöntämisperusteet, jotka erosivat 18 vuotta täyttäneiden myöntämisperusteista. Nämä peruslinjat on säilytetty nyt uudelleen valmistelluissa omaishoidon tuen myöntämisperusteissa.

Uudet omaishoidon myöntämisperusteet on valmisteltu kaupunginhallituksen 26.6.2017 § 721 uudelleen valmisteluun palauttaman palautusehdotuksen mukaisesti.

Järjestöjä kuultiin yhteistyökokouksessa 30.8.2017 ja järjestöillä oli mahdollisuus antaa lausuntonsa uudelleen valmistelluista myöntämisperusteista kahden viikon ajan 8.–22.9.2017. Lausuntopyyntö, annetut lausunnot sekä kooste lausunnoista on asiankäsittelyjärjestelmässä diaarinumerolla HEL 2017-009776. Koonti sähköisessä kyselynmuodossa annetuista lausunnoista on liitteenä 2. Lautakunnan jäsenille on toimitettu lausunnot kokonaisuudessaan. Lausunnon antoi yhteensä yksitoista järjestöä sekä vanhus- että vammaisneuvostot.

Järjestöjen omaishoidon tuen myöntämisperusteisiin liittyvä palaute myötäili uudelleen valmistelulle annettuja periaatteita. Järjestöt toivoivat omaishoidon tuen myöntämisperusteissa otettavan paremmin huomioon hoidettavan psyykkisen toimintakyvyn aiheuttamat valvonta- ja seurantarpeet. Toivottiin, että alaikäinen oppivelvollinen hoidettava voisi olla poissa hoitajan hoidosta 8 tuntia päivässä, ilman että hoitopalkkio laskee. Lasten toimintakykyarvioinnin pistemääriä toivottiin tarkistettavan. Järjestöt toivoivat, että arviota omaishoitajan antaman avun tarpeesta ei koskaan tehtäisi pelkän diagnoosin perusteella, vaan aina hoidettavan hoidollisen vaativuuden perusteella. Myös omaishoidon tuen yhdistämistä työnteekoon toivottiin helpotettavan.

Yhteistyötä järjestöjen kanssa omaishoidon tuen kehittämiseksi päätettiin jatkaa ja seuraava tapaaminen on keväällä 2018. Tähän työhön saatiin jatkokehiteltäviä ideoita yhteistyökokouksesta ja järjestöjen lausunnoista.

Uudelleen valmistelluissa omaishoidon tuen myöntämisperusteissa hoitopalkkiot on nostettu Espoon tasolle. Palvelujen käytöstä tehtävät hoitopalkkion pienennykset noudattavat myös Espoon mallia. Hoidettava voi olla poissa kotoa 8–9 tuntia, ilman että se vaikuttaa hoitopalkkion määrään. Arvioitaessa omaishoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa, otetaan huomioon ohjaus ja valvonta sekä hoidon psyykinen kuormittavuus. Myöntämisperusteet mahdollistavat omaishoitajan työssäkäynnin hoitopalkkioltaan matalimmassa sekä keskimmaisessä hoitoisuusryhmässä.

Lasten toimintakyvyn arvioinnin viitteellisiä pistemääriä on alennettu ja arviointilomaketta muutettu niin, että ohjaus ja valvonta otetaan näky-

24.10.2017

vämmin huomioon. Lomakkeeseen on lisätty avoimia kohtia, joissa perhe voi halutessaan tarkentaa hoidon ja huolenpidon määrää ja laatua. Arviointilomaketta arvioitaessa tulee huomioida, että se on suuntaa antava apuväline lapsen toimintakyvyn arvioinnissa. Se ei koskaan yksin määrittele lapsen/nuoren hoitoisuusryhmää. Arviointilomake on liitteenä kolme.

Omaishoidon tuen asiakkaille lähetetään asiakastiedote omaishoidon tuen myöntämisperusteiden muutoksesta heti kun myöntämisperusteet on hyväksytty. Omaishoitoperheet saavat uudet päätökset vuoden 2018 aikana. Uuteen päätökseen asti maksetaan voimassaolevan päätöksen mukaista hoitopalkkiota.

Kustannusarvio ja vaikutukset asiakasmääriin

Hoitoisuusryhmän mukainen hoitopalkkio kuukaudessa elokuussa 2017, hoitopalkkio ajalla 1.2.–25.6.2017 ja vuoden 2018 alusta alkaen esitetty hoitopalkkio:

Hoitopalkkio euroa /kk   **31.1.2017 saakka ja** **26.6.2017 alkaen**

Hoitoisuusryhmä 1	1631,93
Hoitoisuusryhmä 2	819,22
Hoitoisuusryhmä 3	554,00
Hoitoisuusryhmä 4	392,02

Hoitopalkkio euroa /kk   **1.2.2017 alkaen ja**   **1.1.2018 alkaen** **25.6.2017 saakka**

Hoitoisuusryhmä 1	1500,00	1699,00
Hoitoisuusryhmä 2	750,00	784,00
Hoitoisuusryhmä 3	392,00	432,00

Omaishoidon tukemiseen on varattu vuonna 2017 noin 33 miljoonaa euroa, mikä on 8,5 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2016. Nyt esitetyt muutokset omaishoidon tuen myöntämisperusteisiin helpottavat omaishoidon tuen piiriin pääsyä. Muutokset lisäisivät omaishoidon palkkioihin kuuluvia kustannuksia nykyisillä asiakasmäärillä vuonna 2018 noin 500 000 euroa. Asiakasmäärän kasvun sekä siirtymisen ylempiin hoitopalkkioluokkiin, varsinkin alle 18-vuotiaiden ja 18-64 -vuotiaiden omaishoidon tuessa, arvioidaan aiheuttavan miljoonan euron kustannusnousun vuonna 2018. Vuonna 2018 omaishoidon tuen kustannusten arvioidaan edellä mainituista syistä nousevan yhteensä 1,5 miljoonaa euroa.

24.10.2017

Asia/4

naan euroa. Vuosien 2016–2018 aikana omaishoidon tuen kustannusten nousu olisi täten peräti noin 10 miljoonaa euroa.

Omaishoitajan vapaapäiväoikeuden laajenemisen arvio vuodelle 2017 ei toteutune vielä täysimääräisenä, sillä kaikki omaishoitajat eivät ole käyttäneet kaikkia lain sallimia vapaapäiviään. Vuonna 2017 elokuun loppuun mennessä vapaapäiväoikeuttaan oli käyttänyt noin 39 % (1418/3654) omaishoitajista.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Omaishoitajat tekevät arvokasta työtä, ja omaishoito tarjoaa monelle vammaiselle, pitkäaikaissairaalle ja ikääntyneelle helsinkiläiselle mahdollisuuden asua kotona. Omaishoitoperheiden tarpeiden arviointiin perustuva, oikein kohdennettu omaishoidon tuki edistää omaishoidettavien ja omaishoitajien terveyttä ja hyvinvointia.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Jonna Weckström (alle 65-vuotiaat), vammaisten sosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 89545

jonna.weckstrom(a)hel.fi

Merja Etholén-Rönneberg (yli 65-vuotiaat), palvelualueen johtaja, puhelin: 310 44450
merja.etholen-ronnberg(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Omaishoidon tuen myöntämisperusteet
- 2 Järjestöjen lausuntojen koonti
- 3 Omaishoidon tuki lasten hoidon tarpeen arviointi
- 4 Kaupunginhallitus § 721 26.6.2017 ja sosiaali- ja terveyslautakunta §169 23.5.2017

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveyslautakunta 14.03.2017 § 89

HEL 2017-002861 T 00 01 01

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti merkitä tiedoksi saadun selvityksen.

24.10.2017

Lisäksi lautakunta päätti esittelijän ehdotuksesta poiketen kehottaa virastoa tekemään riittävän määrän omaishoidon tuen palvelutarpeen kartoituksia käyttäen hyödyksi uudistettuja palvelutarpeen kriteerejä. Tällainen kartoitus tulee tehdä mahdollisimman nopeasti, jotta lautakunta voi sen pohjalta arvioida, miten uudistetut kriteerit vaikuttaisivat etenkin alle 18-vuotiaiden omaishoitosopimusten ehtoihin ja omaishoidon tuen rahoitukseen ottaen huomioon myös yli 18-vuotiaat. Kartoitus tuodaan lautakuntaan, minkä pohjalta päätetään, miten omaishoidon sopimusten uudistamista jatketaan.

Samalla lautakunta kehotti, ettei virasto tekisi uusia päätöksiä nykyisille alle 18-vuotiaille asiakkaille, vaan odottaisi kunnes lautakunta on käsitellyt kartoituksen tulokset ja tehnyt johtopäätökset.

Käsittely

14.03.2017 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Asiassa tehtiin seuraava vastaehdotus:

Vastaehdotus 1:

Puheenjohtaja Maija Anttila: "Lisäksi lautakunta päättää kehottaa virastoa tekemään riittävän määrän omaishoidon tuen palvelutarpeen kartoituksia käyttäen hyödyksi uudistettuja palvelutarpeen kriteerejä. Tällainen kartoitus tulee tehdä mahdollisimman nopeasti, jotta lautakunta voi sen pohjalta arvioida, miten uudistetut kriteerit vaikuttaisivat etenkin alle 18-vuotiaiden omaishoitosopimusten ehtoihin ja omaishoidon tuen rahoitukseen ottaen huomioon myös yli 18-vuotiaat. Kartoitus tuodaan lautakuntaan, minkä pohjalta päätetään, miten omaishoidon sopimusten uudistamista jatketaan.

Samalla lautakunta kehottaa, ettei virasto tekisi uusia päätöksiä nykyisille alle 18-vuotiaille asiakkaille, vaan odottaisi kunnes lautakunta on käsitellyt kartoituksen tulokset ja tehnyt johtopäätökset."

Kannattaja: Jäsen Sami Heistaro

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Maija Anttilan vastaehdotuksen yksimielisesti ilman äänestystä.

Esittelijä

va. virastopäällikkö
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, va. virastopäällikkö, puhelin: 310 42215
juha.jolkkonen(a)hel.fi